

2022-11-25

Kulturdepartementet
Ku2022/01317

Rädda Barnens remissvar på SOU 2022:28 Vår demokrati – värd att värna varje dag. Betänkande av kommittén Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på *SOU 2022:28 Vår demokrati – värd att värna varje dag*. Rädda Barnen kommenterar utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som utgångspunkt. Rädda Barnen har valt att kommentera de delar som är mest relevanta utifrån vårt perspektiv. Vad gäller övriga delar av betänkandet har Rädda Barnen inga synpunkter och vare sig till- eller avstyrker dessa.

Rädda Barnen som en del av civilsamhället

En fungerande demokrati är självklart både ett mål och en förutsättning för Rädda Barnen som barnrättsorganisation och som del av civilsamhället. Rädda Barnens internationella organisation liksom svenska Rädda Barnen grundades 1919 och är därmed i stort sett jämgammal med den svenska demokratin.

I utredningen beskrivs demokratin i EU som “nödvändig, sammansatt och ömtålig”. Detsamma gäller demokratin i Sverige. Rädda Barnen ser självklart de enorma framsteg demokratin gjort de senaste hundra åren både i Sverige och världen. Men vi ser också att den demokratiska utvecklingen på senare tid mött uppseendeväckande och oroande bakslag, nationellt och globalt. När vi ser tecken på krympande utrymme för civilsamhället och förslag på inskränkningar av mänskliga rättigheter uppmärksammar vi detta, och kommer att göra det även fortsättningsvis. Ett aktuellt exempel är när vi analyserat Tidö-avtalet ur ett barnrättsligt perspektiv. (Lägg till länk till vår analys i fotnot!)

Rädda Barnens åtaganden genom undertecknandet av *Deklaration för en stark demokrati*¹

Rädda Barnen har skrivit under *Deklarationen för en stark demokrati* som togs fram av kommittén *Demokratin 100 år* och som var en del i arbetet med att etablera den nationella samlingen *Vår demokrati – värd att värna varje dag*. Inom ramen för deklARATIONEN har Rädda Barnen bland annat åtagit sig att fortsätta sitt arbete för att minska diskriminering av barn som lever i socioekonomisk utsatthet och stärka deras inflytande över frågor och beslut som påverkar deras liv – ett arbete som blir ännu viktigare när samhällsklyftorna ökar. Rädda Barnen fortsätter även sitt arbete för en human asylrätt och lyfta situationen för barn i migration och deras rättigheter.

¹ [Rädda Barnen skriver under Deklaration för en stark demokrati - Vår demokrati \(vardemokrati.se\)](https://www.raddabarnen.se/om-oss/nyheter-och-nyhetsbrev/2022-11-25-radda-barnens-remissvar-pa-sou-2022-28-var-demokrati-var-dag)

Rädda Barnens åtaganden i sin helhet: [Radda-barnen-åtaganden-Deklaration för en stark demokrati.pdf](#)

Barnet i det demokratiska samhället

"Det är ingen idé att jag skriver något för det kommer inte att visas för någon politiker." - Kille, 12 år²

Vår roll är också att lyfta fram barn som medborgare. I synnerhet vill vi lyfta rösterna från de barn som befinner sig i störst utsatthet. Barn ska inte bara lära sig om demokrati, de ska även vara delaktiga som medborgare och uppleva sig som medborgare vars röst räknas.

Enligt barnkonventionen har varje barn rätt att komma till tals i frågor som berör hen, och barnets åsikter ska beaktas utifrån barnets ålder och mognad (artikel 12). Att ha inflytande i sitt eget liv och vara delaktig i processer som berör en, är en viktig demokratisk princip som även gäller barn.

Rädda Barnen har gjort en undersökning - *Ung Röst*³ - där nära 8000 barn och unga i åldern 12, 14, och 16 svarat på frågor om hur de har det idag, vilka frågor som är viktiga för dem och vad de har för förslag på förbättringar. I undersökningen svarar 68 procent att de tror att politiker sällan eller aldrig lyssnar på barns åsikter. Detta är naturligtvis ett allvarligt demokratiskt problem. *Ung röst* visar också tydligt att barn och unga vill vara med och påverka sina liv, på alla nivåer. Svaren visar vikten av att vuxna skapar förutsättningar för barns inflytande.

Det är dags för politiker att bygga förtroende hos barn och unga och visa att deras åsikter är viktiga. De flesta barn och unga i *Ung Röst* uppger att de inte blivit tillfrågade inför beslut som rör deras närområde. Många förslag inom politiken handlar för tillfället just om åtgärder på lokal och regional nivå. Där måste politikerna bättre lyssna in barn och unga för att ta del av deras åsikter om situationen och deras förslag på lösningar. Beslutsfattare på lokal, regional och nationell nivå bör:

- Regelbundet och systematiskt undersöka vilka frågor och ämnen som är viktiga för barn.
- Systematiskt säkerställa att barn är delaktiga och involverade i beslut som rör dem. Detta gäller alltifrån exempelvis statliga utredningar om ny lagstiftning, till omorganisering på en skola.

Utredningens förslag

6.1 Inrätta en nationell demokratifunktion

Bedömning: Det finns behov av en nationell samordning av myndigheter och andra aktörer som genomför demokratiframjande insatser och som arbetar för att öka kunskaperna om demokratin. Det finns även ett behov av en aktör som utgör kunskapsstöd kring metoder för att öka deltagandet och delaktigheten i demokratin samt genomför återkommande analyser och lägesbeskrivningar av demokratins utveckling i landet.

² [Ung röst 2022 Nationell rapport \(raddabarnen.se\)](#) s 30

³ [Ung röst 2022 Nationell rapport \(raddabarnen.se\)](#) s 20

Förslag: En nationell demokratifunktion inrättas med uppdrag att öka kunskaperna om demokratin, utgöra kunskapsstöd kring metoder för att öka deltagandet och delaktigheten i demokratin, bidra till samordning av olika demokratifrämjande insatser samt analysera och ta fram lägesuppdateringar om tillståndet i den svenska demokratin.

Rädda Barnen varken till- eller avstyrker inrättandet av en nationell demokratifunktion. Däremot skulle vi gärna se en större tydlighet i hur den i så fall skulle förhålla sig till Institutet för Mänskliga Rättigheter. Oavsett ser vi att myndigheter generellt behöver metodstöd för att tillräckligt bra kunna inkludera barn 0-18 år i demokratifrämjande insatser.

6.2 Uppdrag till länsstyrelserna att arbeta demokratistärkande

Bedömning: Länsstyrelsernas demokratifrämjande arbete i samband med att Sveriges demokrati fyllde 100 år har bidragit till ökad kunskap om och delaktighet i demokratin runt om i landet.

Förslag: Länsstyrelserna ges ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag.

Rädda Barnen varken tillstyrker detta förslag, eftersom länsstyrelsernas redan nu har ett uppdrag att stötta kommuner och regioner i dess arbete med att säkerställa barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Vi ser att det behövs en bättre samordning när det gäller kunskapshöjande aktiviteter om Barnkonventionen. Vi ser även att mycket arbete görs parallellt och att det finns utrymme att optimera genomslaget av Barnkonventionen som lag.

7.2 Analysera konsekvenser för demokratin

Bedömning: Det saknas tydliga krav på hur kommittéer och utredningar ska analysera konsekvenser för demokratin i de förslag som tas fram.

Förslag: I kommittéförordningen 15 § skrivs det in krav på att redovisa konsekvenser för demokratin

Rädda Barnen kommer inom kort att svara på remissen *Bättre konsekvensutredningar DS 2022:22*, generellt om hur barnrättsliga konsekvenser bör beaktas inför beslut och förslag om lagar och regler och andra offentliga åtaganden. Rädda Barnen hänvisar härmed till detta.

7.3 Förtydliga skolans demokratiuppdrag

Bedömning: Det finns oklarheter och skillnader i synen på hur skolans demokratiuppdrag ska tolkas och omsättas i praktiken. I förlängningen kan detta bidra till att alla elever inte ges samma möjligheter att utbildas till medvetna och kompetenta samhällsmedborgare. Många aktörer producerar undervisningsmaterial om demokrati för skolan. För lärare är det svårt att få en överblick över materialet samtidigt som aktörerna har svårigheter att nå ut.

Rekommendation: Skolverket får i uppdrag att förtydliga skolans demokratiuppdrag genom att utforma rekommendationer, allmänna råd och inspirationsmaterial som kan användas av huvudmän, skolledare och skolans personal.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget. Vi vill poängtera vikten av att det i Skolverkets uppdrag tydliggörs att barn bör få kunskap om hur de kan utöva sin makt utifrån sina demokratiska rättigheter. Rädda Barnen vill gärna se en hög grad av konkretion och exempel såsom

medborgarförslag, insändare, debattartiklar, rundabordssamtal etc. Vi vill också att det ingår i uppdraget att göra barn medvetna om sina demokratiska rättigheter såsom demonstrations-, yttrande- och mötesfrihet etc.

Rekommendation: Skolinspektionen får i uppdrag att genomföra kvalitetsgranskningar av grundskolornas respektive gymnasieskolornas arbete med demokrati

Rädda Barnen tillstyrker förslaget.

Tidigare remissvar

Rädda Barnens svar på slutbetänkandet av 2014 års demokratiutredning

"Låt fler forma framtiden!" - Demokratiutredningen SOU 2016:5

[radda-barnen-.pdf \(regeringen.se\)](#)

Stockholm den 25 november 2022

Maria Frisk,
Sverigechef Rädda Barnen

